

Kim są zamierzający głosować w wyborach do Sejmu, ale niezdecydowani, kogo poprzeć

20 lat Fundacji CBOS 1997–2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

CBOS ZREALIZOWAŁ

836

badań

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735

komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600

ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000

respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SYTUACJA PRZED WYBORAMI

Partycypacja wyborcza Polaków nie jest wysoka – frekwencja w czterech ostatnich wyborach do Sejmu tylko dwa razy (w roku 2007 i 2015) przekroczyła 50%, przy czym w 2015 minimalnie. Jednocześnie każdorazowo w badaniach przedwyborczych znacznie więcej respondentów twierdzi, że pójdzie na wybory, niż faktycznie w nich uczestniczy. Ponieważ znacząca grupa spośród deklarujących, iż na pewno będą głosować, jeszcze nie wie, którą listę poprze, na ogół sądzi się, iż w rzeczywistości ci, którzy nawet jeszcze na kilka dni przed wyborami nie mają wyrobionych preferencji, raczej nie biorą w nich udziału. Przemawia za tym nie tylko różnica w deklarowanej i faktycznej frekwencji, ale także niezbyt wysokie odsetki głosów nieważnych, za które częściowo mogą być „odpowiedzialni” wyborcy o niewyrobionych preferencjach wyborczych.

TABELA 1

Data wyborów do Sejmu	Frekwencja w wyborach do Sejmu (dane PKW)	Deklarowana frekwencja (zagregowane dane z dwóch kolejnych badań CBOS przed wyborami)	Odsetek badanych deklarujących, że zamierzają głosować, ale nie wiedzą, którą partię poprzą (zagregowane dane z dwóch kolejnych badań przed wyborami)*	Odsetek głosów nieważnych (dane PKW)
25 IX 2005	40,57%	58%	13%	3,60%
21 X 2007	53,88%	66%	11%	2,04%
09 X 2011	48,92%	63%	15%	4,52%
25 X 2015	50,92%	64%	6%	2,53%

* Znaczący spadek odsetka odpowiedzi „trudno powiedzieć” w badaniach przeprowadzonych w roku 2015 jest efektem zmiany sposobu zadawania pytania – odpowiedź ta nie była widoczna w kafeterii, a ankieter mógł ją zaznaczyć tylko na wyraźne żądanie respondenta

Przedwyborcze niezdecydowanie utożsamiane jest na ogół z brakiem kompetencji w zakresie polityki. Warto zatem przyjrzeć się strukturze społeczno-demograficznej badanych zamierzających głosować, ale wahających się, którą partią poprzeć w wyborach do Sejmu. **Przedmiotem analizy były wyniki badań CBOS przeprowadzonych przed wyborami parlamentarnymi w latach 2005–2015 (w każdym roku zestawiono zagregowane dane z dwóch kolejnych statutowych badań przedwyborczych).**

Od 2005 roku przed każdymi wyborami parlamentarnymi wśród osób zamierzających głosować, ale wahających się, którą partię w nich poprzeć, nieco więcej niż wśród ogółu dorosłych było kobiet niż mężczyzn. Warto też zaznaczyć, że w tych badaniach proporcje płci wśród osób deklarujących zamiar udziału w wyborach były nieznacznie, w porównaniu ze strukturą ogółu dorosłej populacji, przesunięte na korzyść mężczyzn.

Co ciekawe, o ile nie było znaczących różnic w strukturze wieku badanych, jeśli chodzi o osoby o określonych preferencjach wyborczych oraz zamierzające głosować, ale niezdecydowane kogo poprzeć, jak i istotnych zmian w tej strukturze w związku z datą realizacji badań w latach 2005, 2007

i 2011, o tyle przed wyborami w roku 2015 wśród osób o niezdecydowanych preferencjach ponad połowę stanowili badani poniżej 45 roku życia, natomiast wśród tych, którzy deklarowali poparcie dla konkretnych komitetów, a także wśród ogółu zamierzających wziąć udział w głosowaniu, większość ukończyła 45 lat.

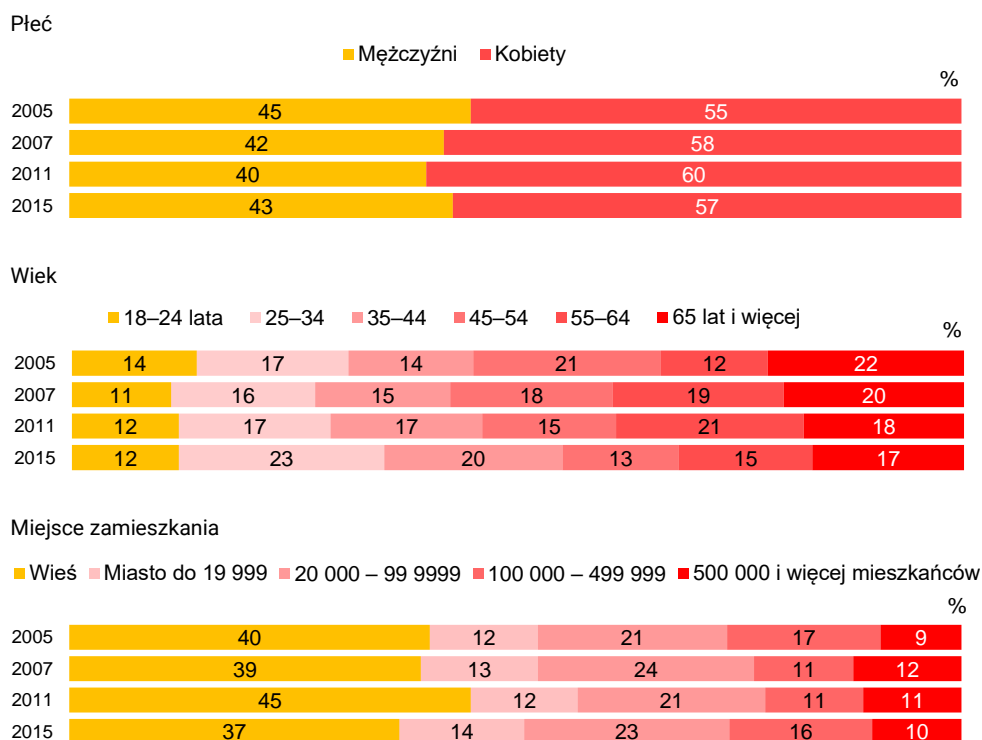
W latach 2005 i 2015 przedwyborczych deklaracji nie różnicowało istotnie miejsce zamieszkania, natomiast w latach 2007 i 2011 wśród osób zamierzających głosować, ale wahających się, którą partię poprzeć w wyborach do Sejmu, więcej niż wśród ogółu wyborców było mieszkańców wsi.

TABELA 2

Porównanie struktury społeczno-demograficznej zamierzających głosować, ale niewiedzących, którą partię poprzeć i ogółu deklarujących głosowanie

		Zamierzający brać udział w wyborach parlamentarnych							
		2005		2007		2011		2015	
		Niezdecydowani kogo poprzeć	Ogółem	Niezdecydowani kogo poprzeć	Ogółem	Niezdecydowani kogo poprzeć	Ogółem	Niezdecydowani kogo poprzeć	Ogółem
		procentowanie w kolumnach							
Płeć	Mężczyźni	45	50	42	50	40	49	43	50
	Kobiety	55	50	58	50	60	51	57	50
Wiek	18–24 lata	14	15	11	13	12	11	12	10
	25–34	17	17	16	18	17	18	23	17
	35–44	14	17	15	14	17	15	20	18
	45–54	21	20	18	20	15	16	13	15
	55–64	12	14	19	17	21	21	15	20
	65 lat i więcej	22	17	20	18	18	19	17	20
Miejsce zamieszkania	Wieś	40	38	39	33	45	36	37	37
	Miasto do 19 999	12	11	13	13	12	13	14	15
	20 000 – 99 999	21	19	24	21	21	19	23	18
	100 000 – 499 999	17	20	11	17	11	16	16	17
	500 000 i więcej mieszkańców	9	13	12	16	11	16	10	13

RYS. 1. Struktura społeczno-demograficzna zamierzających głosować, ale niezdecydowanych, którą partię poprzeć

Porównanie wyników pokazuje, że w strukturze społecznej badanych zamierzających głosować, ale niewiedzących, którą partię poprzeć, nastąpiły przed ostatnimi wyborami ciekawe zmiany. O ile przed wyborami w latach 2005 i 2007 deklarujący zamiar pójścia na wybory, ale niezdecydowani kogo poprzeć, byli przeciętnie nieco gorzej wykształceni od wyborców o określonych preferencjach, o tyle przed wyborami w 2011 roku różnice nie były istotne statystycznie, a przed wyborami w 2015 roku wśród potencjalnych wyborców o nieokreślonych preferencjach było nawet nieco więcej osób z wyższym wykształceniem niż wśród zdecydowanych, którą listę poprzeć (30% wobec 24%). Odsetek ten był jednocześnie taki sam jak wśród ogółu deklarujących zamiar głosowania w wyborach (po 30%), natomiast osób z wyższym wykształceniem było w tej grupie więcej niż w całej dorosłej populacji (30% wobec 24%).

Znaczącemu zwiększeniu się odsetka osób z wyższym wykształceniem wśród badanych deklarujących przed ostatnimi wyborami do Sejmu zamiar głosowania, ale wahających się, który komitet poprzeć, towarzyszył wzrost odsetka osób dobrze oceniających warunki materialne swoich gospodarstw domowych, a także zmniejszenie się deklarowanej częstości praktyk religijnych (w 2015 odnotowaliśmy znaczący spadek odsetka praktykujących co tydzień i wzrost odsetka uczestniczących w praktykach tylko kilka razy w roku) oraz zwiększenie się zainteresowania polityką (wzrost odsetka

interesujących się nią w dużym lub bardzo dużym stopniu, przy spadku odsetka w ogóle niezainteresowanych).

Warto też dodać, iż przed czterema ostatnimi wyborami parlamentarnymi badani zamierzający głosować, ale niewiedzący, którą partię poprzeć, częściej niż ci o zdecydowanych preferencjach wyborczych nie potrafili określić swoich poglądów politycznych na osi lewica–centrum–prawica i znacznie rzadziej deklarowali orientację prawicową. Jednocześnie deklaracje dotyczące poglądów politycznych potencjalnych wyborców niezdecydowanych, którą listę poprzeć, były przed ostatnimi czterema wyborami parlamentarnymi, niemal takie same, z wyjątkiem badań sprzed wyborów w 2011 roku, kiedy w tej grupie mniej było respondentów niepotrafiących określić swoich poglądów na osi lewica–centrum–prawica, a więcej deklarujących poglądy centrowe.

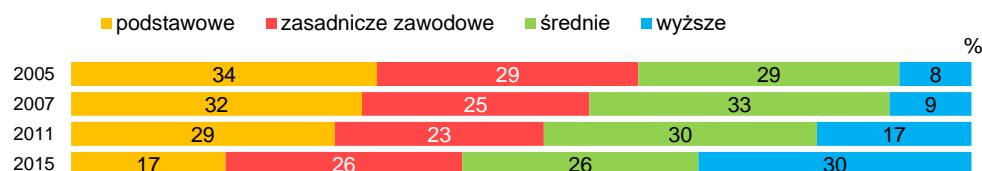
TABELA 3

Porównanie struktury społecznej zamierzających głosować, ale niewiedzących, którą partię poprzeć i ogółu deklarujących głosowanie

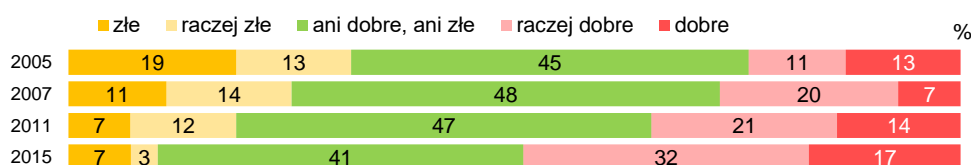
		Zamierzający brać udział w wyborach parlamentarnych							
		2005		2007		2011		2015	
		Niezdecydowani kogo poprzeć	Ogółem	Niezdecydowani kogo poprzeć	Ogółem	Niezdecydowani kogo poprzeć	Ogółem	Niezdecydowani kogo poprzeć	Ogółem
		procentowanie w kolumnach							
Wykształcenie	podstawowe	34	27	32	24	29	21	17	17
	zasadnicze zawodowe	29	25	25	23	23	23	26	22
	średnie	29	35	33	36	30	35	26	31
	wyższe	8	14	9	17	17	21	30	30
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego	złe	19	19	11	8	7	5	7	4
	raczej złe	13	12	14	10	12	7	3	4
	ani dobre, ani złe	45	43	48	45	47	47	41	38
	raczej dobre	11	16	20	24	21	27	32	33
	dobre	13	11	7	12	14	14	17	20
Udział w praktykach religijnych	kilka razy w tygodniu	8	8	9	7	6	5	8	6
	raz w tygodniu	57	53	54	51	54	50	39	44
	1–2 razy w miesiącu	15	15	12	15	17	17	15	13
	kilka razy w roku	14	15	17	17	17	17	29	23
	w ogóle nie uczestniczy	4	8	8	10	6	11	8	12
	Odmowa odpowiedzi	0	0	0	0	0	0	2	0
Zainteresowanie polityką	bardzo duże	0	4	1	5	0	3	3	5
	duże	8	16	8	15	6	14	10	17
	średnie	45	52	43	50	51	55	46	55
	nikłe, niewielkie	24	18	27	21	23	19	27	17
	żadne	21	10	19	9	19	9	14	6
	Określił(a)by Pan(i) to inaczej	1	0	0	0	0	0	0	0
Deklarowane poglądy polityczne	lewicowe	12	15	12	18	11	18	9	15
	centrowe	26	26	25	26	39	30	28	31
	prawicowe	22	39	23	41	23	36	21	38
	Trudno powiedzieć	40	20	39	15	26	16	42	16

RYS. 2. Struktura społeczna zamierzających głosować, ale niezdecydowanych, którą partię poprzeć

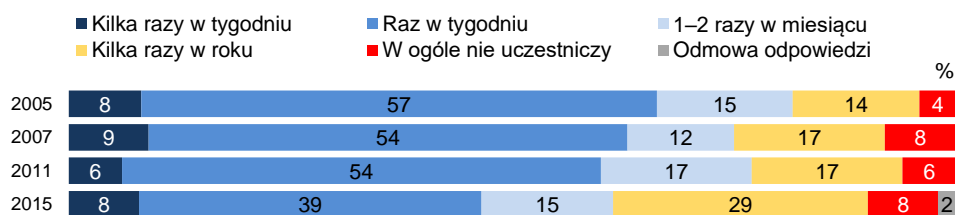
Wykształcenie

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:

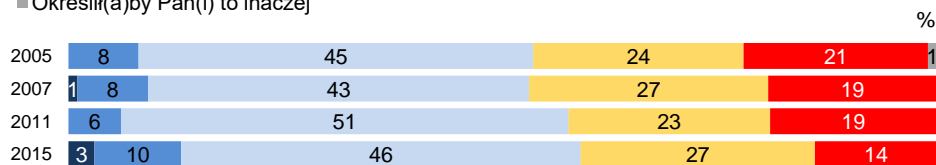

Czy bierze Pan(i) udział w praktykach religijnych, takich jak: msze, nabożeństwa lub spotkania religijne?

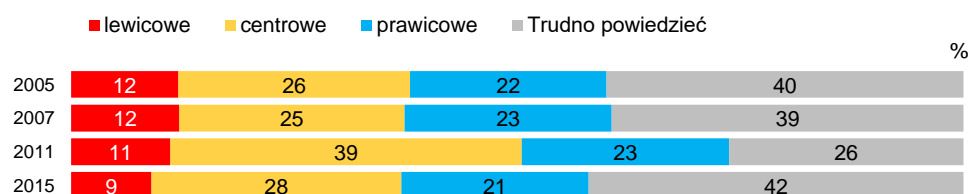

Jak określił(a)by Pan(i) swoje zainteresowanie polityką? Czy jest ono:

- bardzo duże – uważnie (szczegółowo) śledzi Pan(i) prawie wszystko, co się dzieje w polityce
- duże – dość uważnie śledzi Pan(i) to, co się dzieje w polityce
- średnie – śledzi Pan(i) jedynie główne wydarzenia
- nisko, niewielkie – często umykają Pana(i) uwadze nawet ważne wydarzenia
- żadne – praktycznie Pana(i) to nie interesuje
- Określił(a)by Pan(i) to inaczej

Deklarowane poglądy polityczne

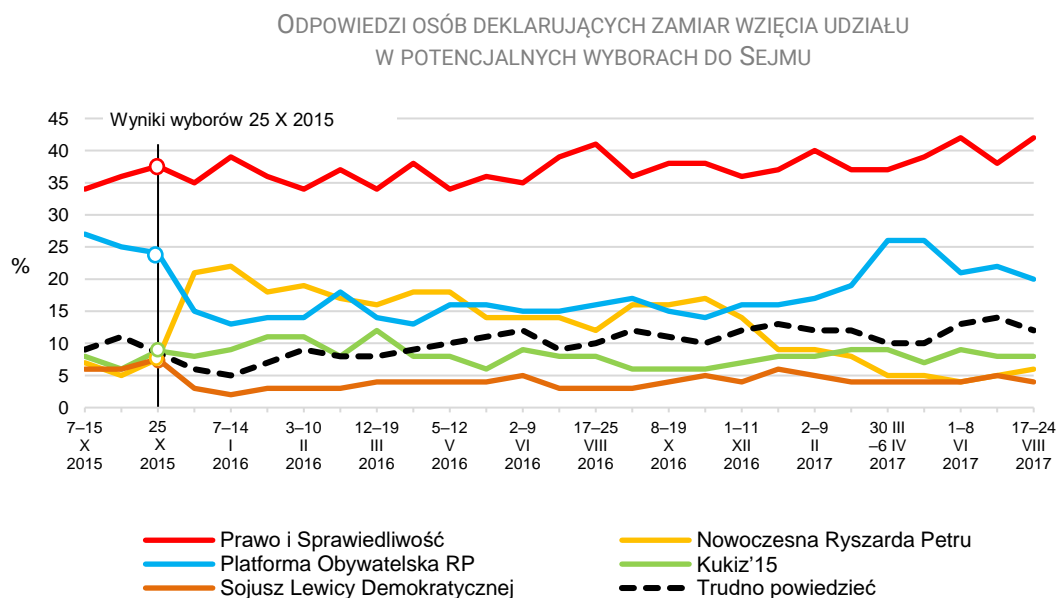
POTENCJALNI WYCOFANI CZY „TRZECIA SIŁA”

Często można spotkać się z opiniami, że preferencje partyjne osób deklarujących zamiar głosowania, ale niezdecydowanych kogo poprzeć, można pominąć w analizach, gdyż w trakcie wyborów osoby te pozostaną w domu lub ich decyzje wyborcze będą zbliżone do reszty głosujących. Ostatnie badania przedwyborcze (2015) zdają się wskazywać, iż w obecnej sytuacji politycznej takie podejście może być nie do końca zasadne, choćby z uwagi na ponadprzeciętnie wysoki poziom wykształcenia tej grupy potencjalnych wyborców. W niniejszym rozdziale podjęto próbę weryfikacji tej hipotezy poprzez **szczególony opis składu tej grupy respondentów po ostatnich wyborach parlamentarnych.**

Analiza wyników ostatnich badań pokazuje, iż – po krótkotrwałym spadku w powyborczych sondażach realizowanych w grudniu 2015 i styczniu 2016 – od lutego 2016 roku¹ mniej więcej co dziesiąty badany deklarujący zamiar głosowania w hipotetycznych wyborach parlamentarnych nie potrafi wskazać ugrupowania, na które skłonny byłby zagłosować. W drugiej połowie sierpnia² odsetek respondentów deklarujących, że na pewno wzięliby udział w wyborach do Sejmu, gdyby miały się one odbyć w najbliższą niedzielę, ale wahających się, które ugrupowanie poprzeć, wyniósł 12% i w porównaniu z czerwcem i lipcem nieco się zmniejszył.

CBOS

RYS. 3. Poparcie dla PiS, PO, Kukiz'15, SLD i Nowoczesnej oraz odsetek osób niezdecydowanych, które ugrupowanie poprzeć

¹ Por. komunikat CBOS „Preferencje partyjne w lutym”, luty 2016 (oprac. B. Roguska).

² Por. komunikat CBOS „Preferencje partyjne w sierpniu”, sierpień 2017 (oprac. K. Pankowski).

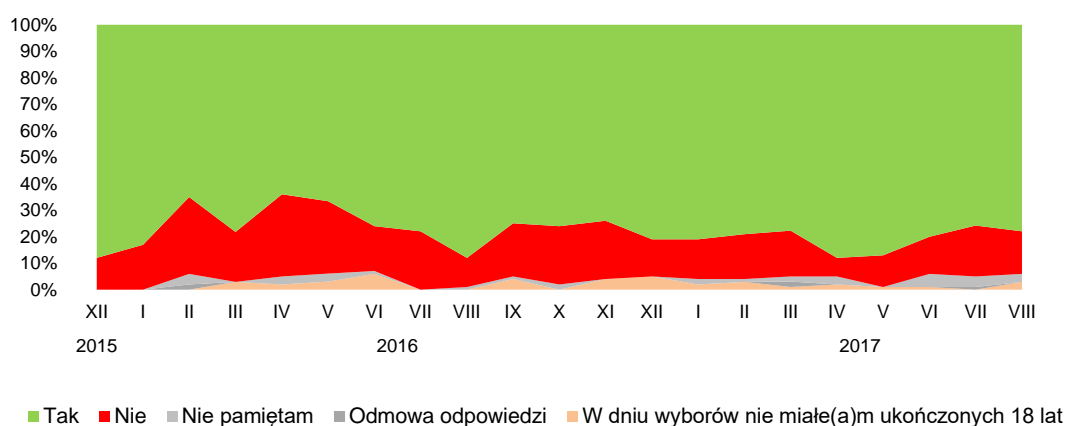
Analiza rozkładów odpowiedzi osób deklarujących zamiar głosowania w hipotetycznych wyborach do Sejmu wskazuje, iż niewielkie wzrosty odsetka respondentów niezdecydowanych, na którą partię oddać głos, często współwystępowały ze spadkami poparcia dla Nowoczesnej Ryszarda Petru. Najniższe były tuż po ostatnich wyborach, gdy zamiar głosowania na Nowoczesną deklarowała ponad jedna piąta zdeklarowanych wyborców, a po kryzysie parlamentarnym z przełomu roku 2016 i 2017, gdy poparcie dla Nowoczesnej spadło poniżej 10%, odsetek niewiedzących, kogo poprzeć w ewentualnych wyborach do Sejmu (z wyjątkiem kwietnia i maja, kiedy to nastąpił krótkotrwały wzrost poparcia dla Platformy Obywatelskiej) wynosi powyżej 10%. Wyniki te mogą sugerować, że w tej grupie znalazły się osoby, które raczej nie są potencjalnymi wyborcami partii rządzącej, natomiast mogą stanowić elektorat liberalny, rozczarowany najpierw Platformą Obywatelską, a później także Nowoczesną Ryszarda Petru.

Za taką hipotezą, a nie konkurencyjną – że są to w rzeczywistości ludzie, którzy nie chodzą na wybory, tylko z różnych powodów nie przyznają się do tego w badaniach – przemawia ich wysoka partycypacja w ostatnich wyborach parlamentarnych i prezydenckich oraz deklaracje dotyczące tego, kogo w nich poparli. Analizując od grudnia 2015 roku deklaracje badanych zamierzających głosować w hipotetycznych wyborach parlamentarnych, ale niewiedzących, którą partię poprzeć, można zauważyć, iż zdecydowana większość z nich twierdzi, że głosowała w wyborach do Sejmu 25 października 2015 roku. Podobnie w zdecydowanej większości deklarują, że brali udział w II turze ostatnich wyborów prezydenckich.

CBOS

RYS. 4. Czy brał(a) Pan(i) udział w wyborach do Sejmu i Senatu 25 października 2015 roku?

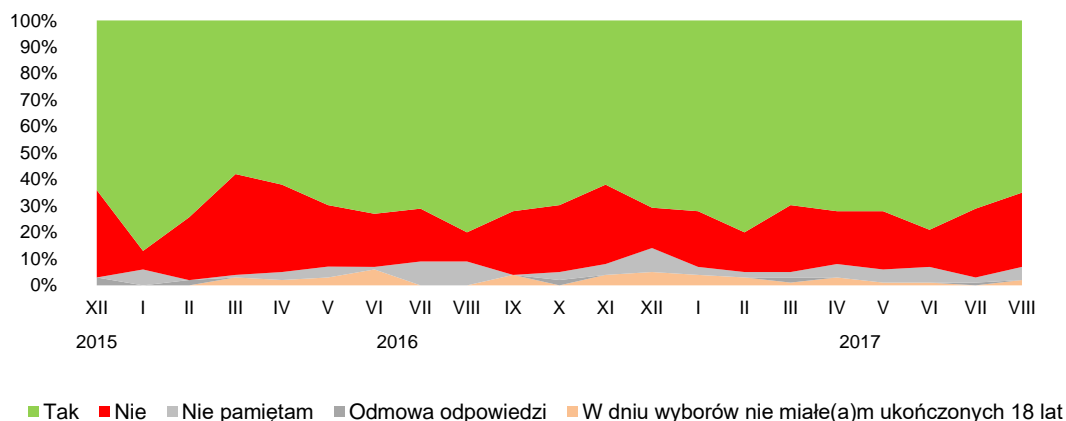
DEKLARACJE ZAMIERZAJĄCYCH GŁOSOWAĆ W HIPOTETYCZNYCH WYBORACH
PARLAMENTARNYCH, ALE NIEWIEDZĄCYCH, KTÓRĄ PARTIĘ POPRZEĆ

CBOS

RYS. 5. Czy brał(a) Pan(i) udział w II turze wyborów prezydenckich 24 maja 2015 roku?

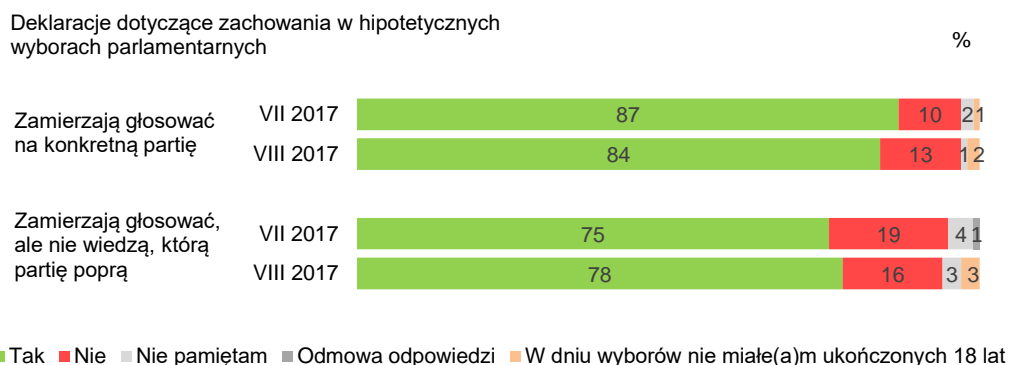
DEKLARACJE ZAMIERZAJĄCYCH GŁOSOWAĆ W HIPOTETYCZNYCH WYBORACH PARLAMENTARNYCH, ALE NIEWIEDZĄCYCH, KTÓRĄ PARTIĘ POPRZEĆ

Porównując dane z lipca i sierpnia 2017 roku można zauważyć, iż badani, którzy deklarują zamiar uczestniczenia w hipotetycznych wyborach parlamentarnych, ale nie wiedzą, które ugrupowanie poprą, tylko nieznacznie rzadziej niż osoby o zdecydowanych preferencjach partyjnych twierdzą, że głosowali w ostatnich wyborach parlamentarnych. Wszystko to potwierdza tezę, iż znaczna część badanych, którzy deklarują udział w hipotetycznych wyborach, mimo że obecnie nie jest zdecydowana, kogo w nich poprze, naprawdę będzie głosować, choć decyzję o tym, na którą listę odda głos, podejmie być może tuż przed wyborami lub dopiero w lokalu wyborczym.

CBOS

RYS. 6. Czy brał(a) Pan(i) udział w wyborach do Sejmu i Senatu 25 października 2015 roku?

Porównanie zainteresowania polityką w okresie styczeń 2016 – lipiec 2017 wśród badanych deklarujących poparcie dla konkretnych ugrupowań oraz osób twierdzących, że na pewno wezmą udział w hipotetycznych wyborach do Sejmu, ale wahają się, które ugrupowanie poprzeć, pokazuje jednak trwale mniejsze (istotne statystycznie) zainteresowanie w tej ostatniej grupie, co z kolei przemawia za tezą, iż mogą to być osoby, które z większym prawdopodobieństwem niż badani mający zadeklarowane preferencje wyborcze nie wezmą udziału w głosowaniu. Co ciekawe, analizy przeprowadzone na połączonych zbiorach z siedemnastu badań (od stycznia 2016 do lipca 2017) pokazują, że o ile zainteresowanie polityką wśród badanych deklarujących zamiar pójścia na wybory parlamentarne i poparcie w wyborach do Sejmu konkretnego ugrupowania jest niemal takie samo jak wśród ogółu dorosłych, o tyle wśród zadeklarowanych wyborców bez wykrystalizowanych decyzji jest ono nieco niższe niż w całej dorosłej populacji.

TABELA 4

Połączone dane z okresu styczeń 2016 – lipiec 2017

Jak określił(a)by Pan(i) swoje zainteresowanie polityką? Czy jest ono:	Zamierzają głosować na konkretną partię	Zamierzają głosować, ale nie wiedzą, którą partię poprzeć	Ogół badanych
	procentowanie w kolumnach		
– bardzo duże – uważnie (szczegółowo) śledzi Pan(i) prawie wszystko, co się dzieje w polityce	4	2	4
– duże – dość uważnie śledzi Pan(i) to, co się dzieje w polityce	13	10	13
– średnie – śledzi Pan(i) jedynie główne wydarzenia	48	45	48
– nikłe, niewielkie – często umykają Pana(i) uwadze nawet ważne wydarzenia	21	26	22
– żadne – praktycznie Pana(i) to nie interesuje	13	16	13
Określił(a)by Pan(i) to inaczej	0	1	0

Zagregowane dane z okresu od stycznia 2016 do lipca 2017 pokazują też, że – podobnie jak przed wyborami – badani zamierzający głosować, ale niewiedzący, którą partię poprzeć, częściej niż zadeklarowani wyborcy poszczególnych ugrupowań oraz ogół badanych nie potrafią określić swoich poglądów politycznych na osi lewica–centrum–prawica, wyraźniej natomiast identyfikują się z prawicą, a nieco częściej definiują swoje poglądy jako centrowe. Opisana prawidłowość utrzymywała się również w sierpniu 2017 roku.

TABELA 5

Połączone dane z okresu styczeń 2016 – lipiec 2017

Na tej linii zaznaczono punktami różne poglądy polityczne, od lewicowych do prawicowych. Proszę wskazać, który z tych punktów najlepiej odpowiada Pana(i) poglądom politycznym.	Zamierzają głosować na konkretną partię	Zamierzają głosować, ale nie wiedzą, którą partię poprą	Ogół badanych
	procentowanie w kolumnach		
1 Lewicowe	3	2	3
2	5	5	5
3	8	8	8
4	26	29	26
5	10	6	10
6	10	5	10
7 Prawicowe	12	4	12
Trudno powiedzieć	25	41	26
Odmowa odpowiedzi	1	1	1

CBOS

RYS. 7. Deklarowane poglądy polityczne. Połączone dane z okresu styczeń 2016 –lipiec 2017

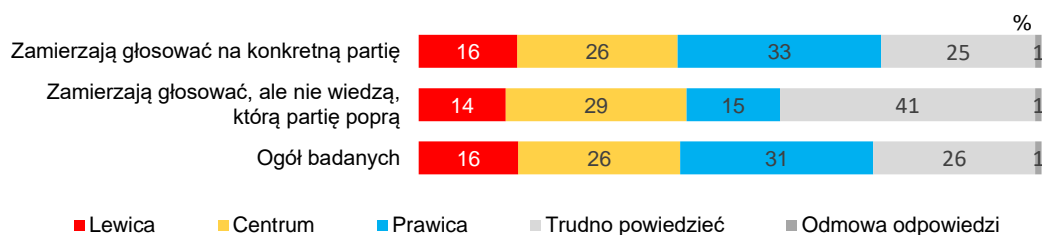

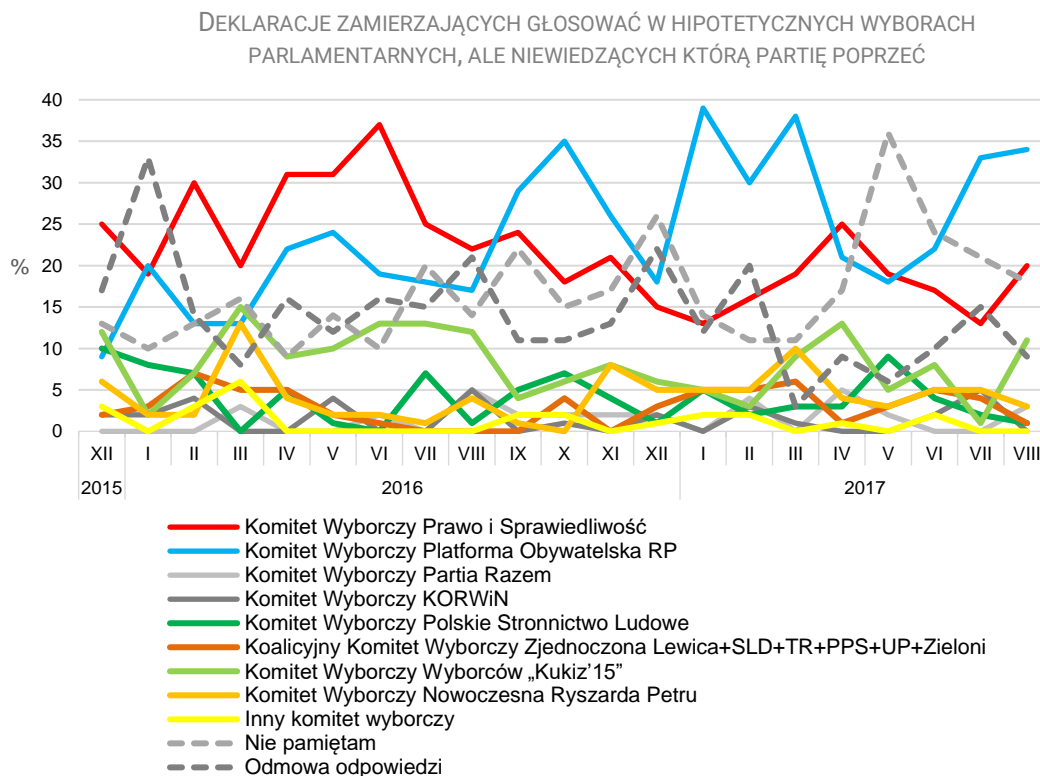
TABELA 6

Deklarowane poglądy polityczne	Zamierzają głosować na konkretną partię		Zamierzają głosować, ale nie wiedzą, którą partię poprą		Ogół badanych	
	VII 2017	VIII 2017	VII 2017	VIII 2017	VII 2017	VIII 2017
	procentowanie w kolumnach					
Lewica	20	19	17	17	20	17
Centrum	27	26	29	34	27	27
Prawica	41	40	17	15	38	33
Trudno powiedzieć	11	15	37	34	15	23

Ciekawych informacji o respondentach zamierzających głosować w hipotetycznych wyborach do Sejmu, ale niewiedzących, którą partię poprzeć, dostarczają także ich deklaracje dotyczące głosowania w ostatnich wyborach parlamentarnych i II turze wyborów prezydenckich. Na początku, po wyborach w 2015 roku, najczęściej byli to wyborcy głosujący na listy firmowane przez Prawo i Sprawiedliwość, a w II turze wyborów prezydenckich – częściej na Andrzeja Dudę niż Bronisława Komorowskiego. Natomiast rok po ostatnich wyborach niezdecydowani, kogo poprzeć w ewentualnych wyborach parlamentarnych, najczęściej deklarowali się jako głosujący w 2015 roku na Platformę Obywatelską i Bronisława Komorowskiego. Tendencja ta utrzymuje się (z niewielkimi wahaniami) w 2017 roku.

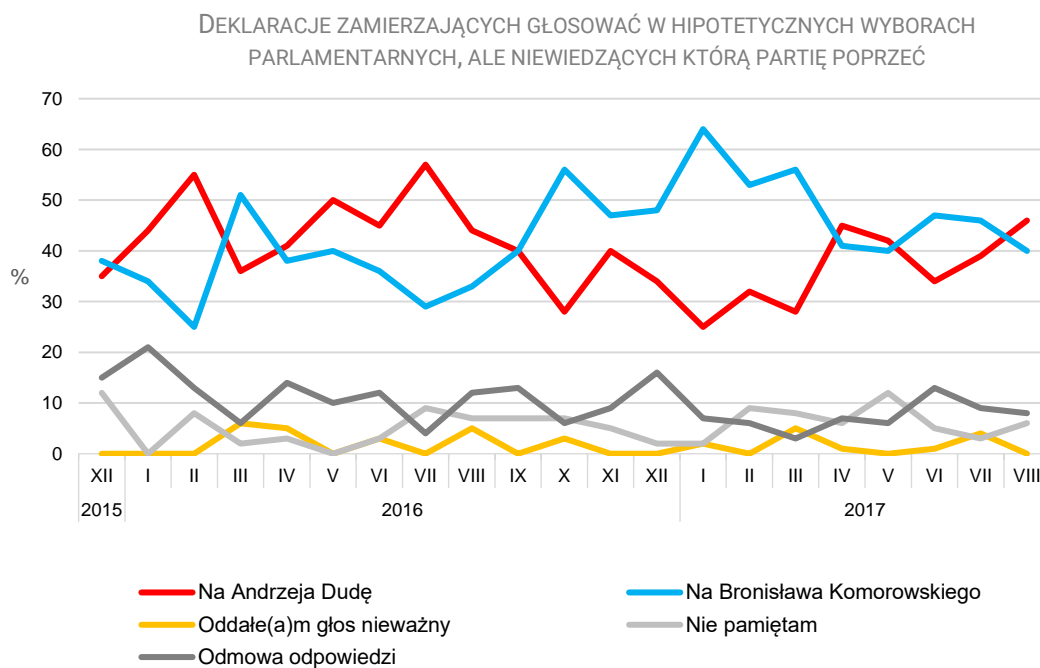
CBOS

RYS. 8. Na kandydata której partii / komitetu wyborczego głosował(a) Pan(i) w wyborach do Sejmu 25 października 2015 roku?

CBOS

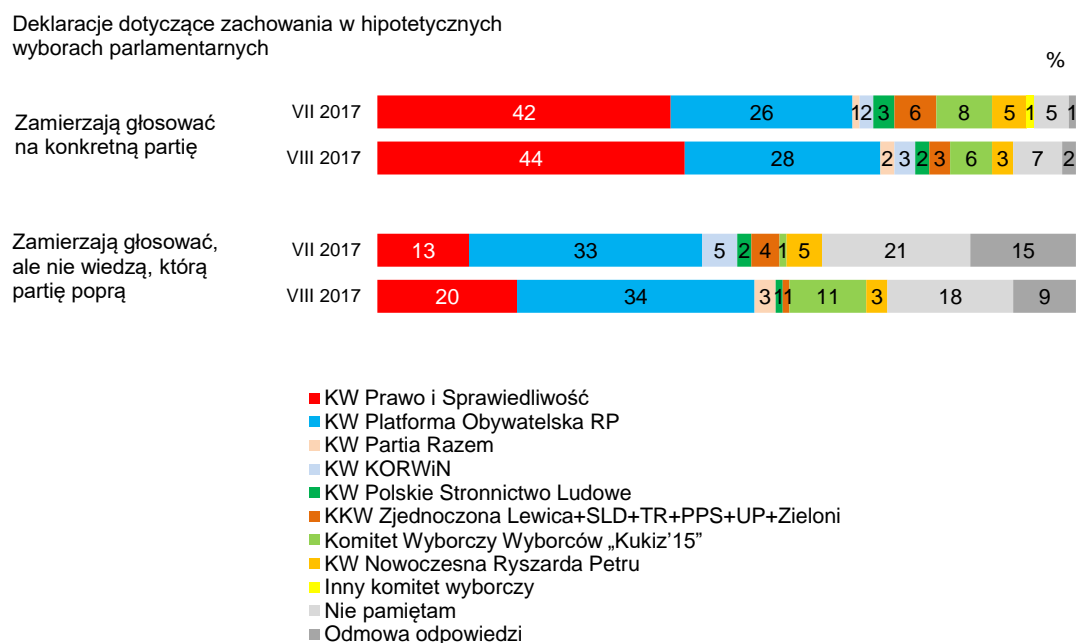
RYS. 9. Na kogo Pan(i) głosował(a) w II turze wyborów prezydenckich 24 maja 2015 roku?

Warto dodać, iż z badań przeprowadzonych w lipcu i sierpniu 2017 roku wynika, że wśród zamierzających wziąć udział w hipotetycznych wyborach parlamentarnych i zdecydowanych, kogo w nich poprzeć, ponad dwie piąte głosujących w ostatnich wyborach do Sejmu deklaruje, że oddało głos na Prawo i Sprawiedliwość, natomiast wśród jeszcze niezdecydowanych, kogo poprzeć, co trzeci głosujący w 2015 roku twierdzi, że poparł Platformę Obywatelską, a znacznie mniej z nich głosowało na listy firmowane przez Prawo i Sprawiedliwość. Należy też podkreślić, iż blisko jedna piąta z tej grupy nie pamięta, jak głosowała w październiku 2015 roku. Wśród niezdecydowanych znacznie wyższe niż w grupie badanych, którzy mają określone preferencje partyjne, są też odsetki odmów odpowiedzi. Może to z jednej strony sugerować, iż znaczna część deklarujących udział w hipotetycznych wyborach, ale obecnie niezdecydowanych, kogo w nich poprzeć, tak naprawdę nie głosowała w poprzednich wyborach, a z drugiej strony – że obecnie wstydzi się swojej decyzji wyborczej. Pierwsza hipoteza przemawiałaby za ich możliwą absencją wyborczą w ewentualnych wyborach, a druga mogłaby sugerować, iż obecnie osoby te, wbrew swoim deklaracjom, mają jakieś preferencje, ale nie chcą ich ujawniać w badaniu. Widać też, że ci, spośród obecnie niezdecydowanych, którzy poparli konkretne listy w poprzednich wyborach, rzadziej niż pozostali byli wyborcami obecnie rządzących, a częściej stanowili elektorat obecnej głównej partii opozycyjnej.

CBOS

RYS. 10. Na kandydata której partii / komitetu wyborczego głosował(a) Pan(i) w wyborach do Sejmu 25 października 2015 roku?

Trzeba zaznaczyć, że sformułowaną wyżej hipotezę o ideowej tożsamości przynajmniej części badanych zamierzających głosować w wyborach parlamentarnych, ale niezdecydowanych, które ugrupowanie poprzeć, świadczy też fakt, iż ostatnio zdecydowanie rzadziej niż ogół badanych określają się oni jako zwolennicy rządu Beaty Szydło. Pod tym względem bliżej im do wyborców ugrupowań opozycyjnych niż do elektoratu Prawa i Sprawiedliwości oraz dwóch jego koalicjantów mających swych przedstawicieli w obecnym rządzie.

TABELA 7

Stosunek do rządu	Zamierzają głosować, ale nie wiedzą, którą partię poprą		Ogół badanych	
	VII 2017	VIII 2017	VII 2017	VIII 2017
	procentowanie w kolumnach			
Zwolennicy	20	26	38	41
Przeciwnicy	34	45	31	34
Obojętni	40	24	28	24
Trudno powiedzieć	6	5	3	2

TABELA 8

Stosunek do rządu	Potencjalne elektoraty									
	PiS (wraz z SP i PR)		PO RP		Kukiz'15		Nowoczesna Ryszarda Petru		Zamierzają głosować, ale nie wiedzą, którą partię poprą	
	VII 2017	VIII 2017	VII 2017	VIII 2017	VII 2017	VIII 2017	VII 2017	VIII 2017	VII 2017	VIII 2017
	procentowanie w kolumnach									
Zwolennicy	85	90	7	4	31	34	9	4	20	26
Przeciwnicy	2	0	72	80	41	41	78	88	34	45
Obojętni	12	9	20	16	28	25	14	8	40	24
Trudno powiedzieć	1	0	0	0	0	0	0	0	6	5

Warto również dodać, iż w grupie zamierzających głosować w wyborach do Sejmu, ale niewiedzących, którą partię poprzeć, jest więcej zwolenników, a mniej przeciwników członkostwa Polski w Unii Europejskiej niż wśród zadeklarowanych wyborców istniejących ugrupowań politycznych. Niezdecydowani wyborcy nieco częściej też niż ogół badanych są pozytywnie nastawieni do UE, co dodatkowo może wskazywać na większą bliskość ideową tej grupy partiom liberalnej opozycji niż rządzącym.

TABELA 9

Połączone dane z okresu styczeń 2016 – lipiec 2017			
Czy osobiście popiera Pan(i) członkostwo Polski w Unii Europejskiej czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?	Zamierzają głosować na konkretną partię	Zamierzają głosować, ale nie wiedzą, którą partię poprą	Ogół badanych
		procentowanie w kolumnach	
Popieram	84	87	85
Jestem przeciwny(a)	10	7	9
Trudno powiedzieć	6	6	6

Zamierzający głosować, ale niezdecydowani, którą partię poprzeć w hipotetycznych wyborach do Sejmu, nieco liczniej natomiast od zadeklarowanych wyborców i ogółu badanych uczestniczą w praktykach religijnych przynajmniej raz w tygodniu, co po części wynika z większej w tej grupie przewagi liczebnej kobiet, które praktykują na ogół częściej niż mężczyźni. Nie jest to jedyne wytłumaczenie, gdyż o ile wśród mężczyzn w obu grupach nie ma różnic w deklaracjach dotyczących częstości praktyk religijnych, o tyle kobiety, które zamierzają głosować w wyborach parlamentarnych, ale nie wiedzą, którą partię poprzę, nieco częściej niż te o zdecydowanych preferencjach partyjnych deklarują regularne praktyki religijne (odpowiednio: 58% i 54% uczestniczy w nich co najmniej raz w tygodniu).

TABELA 10

Połączone dane z okresu styczeń 2016 – lipiec 2017

Czy bierze Pan(i) udział w praktykach religijnych, takich jak: msze, nabożeństwa lub spotkania religijne?	Zamierzają głosować na konkretną partię	Zamierzają głosować, ale nie wiedzą, którą partię poprzę	Ogół badanych
	procentowanie w kolumnach		
Kilka razy w tygodniu	5	4	5
Raz w tygodniu	44	47	44
1–2 razy w miesiącu	16	16	16
Kilka razy w roku	22	20	22
W ogóle nie uczestniczy	12	10	12
Trudno powiedzieć	0	0	0
Odmowa odpowiedzi	1	2	1

Warto jeszcze przyjrzeć się strukturze społeczno-demograficznej badanych, którzy po wyborach parlamentarnych w 2015 roku deklarowali zamiar głosowania w kolejnych wyborach do Sejmu, ale twierdzili, że nie wiedzą, kogo by w nich poparli.

Badani zamierzający głosować w wyborach parlamentarnych, ale niezdecydowani, którą partię poprzeć, nie różnią się wiekiem od tych, którzy mają określone preferencje partyjne – zarówno średnia wieku, jak i odsetki osób z poszczególnych kategorii wiekowych są w obu grupach takie same. W analizowanej grupie, podobnie jak przed ostatnimi wyborami, jest jednak znacznie więcej kobiet niż mężczyzn – w połączonych danych z okresu od stycznia 2016 do lipca 2017 znalazło się w niej 59% kobiet i 41% mężczyzn, natomiast wśród mających określone preferencje partyjne było 52% kobiet i 48% mężczyzn.

Co ciekawe, tak jak przed ostatnimi wyborami, badani zamierzający uczestniczyć w wyborach parlamentarnych, ale niezdecydowani, którą partię poprzeć, są lepiej wykształceni zarówno od tych, którzy mają określone preferencje partyjne, jak i od ogółu społeczeństwa.

TABELA 11

Połączone dane z okresu styczeń 2016 – lipiec 2017			
Wykształcenie	Zamierzają głosować na konkretną partię	Zamierzają głosować, ale nie wiedzą, którą partię poprą	Ogół badanych
	procentowanie w kolumnach		
Podstawowe	20	17	20
Zasadnicze zawodowe	25	21	24
Średnie	30	30	30
Wyższe	25	31	25

Ponadto badani, którzy po ostatnich wyborach parlamentarnych deklarują, że zagłosowaliby w hipotetycznych wyborach, gdyby miały się one odbyć w najbliższą niedzielę, ale nie wiedzą, którą partię by w nich poparli, nieco częściej niż wyborcy o zdecydowanych preferencjach partyjnych i ogół badanych są mieszkańcami miast, w tym największych, mających 500 tys. i więcej ludności.

TABELA 12

Połączone dane z okresu styczeń 2016 – lipiec 2017			
Miejsce zamieszkania	Zamierzają głosować na konkretną partię	Zamierzają głosować, ale nie wiedzą, którą partię poprą	Ogół badanych
	procentowanie w kolumnach		
Wieś	40	36	40
Miasto do 19 999	13	13	13
20 000 – 99 999	21	23	21
100 000 – 499 999	16	16	16
500 000 i więcej mieszkańców	10	12	10

Przedwyborcze i powyborcze analizy składu społecznego i nastawień badanych, którzy wprowadzili deklarację chęci głosowania w wyborach do Sejmu, ale nie wiedzą, kogo ostatecznie poprą, prowadzą do konstatacji, że nie można tej grupy całkowicie pomijać w przewidywaniu przyszłych faktycznych zachowań wyborczych, zakładając, że bądź zagłosują oni tak jak badani mający zadeklarowane preferencje, bądź po prostu zrezygnują z udziału w wyborach. Przeprowadzone analizy pokazują, iż w ostatnich latach ta grupa nie jest taka sama jak ogół wyborców. Co prawda skład tej grupy nie jest niezmienny (początkowo po wyborach częściej byli to np. rozczarowani wyborcy kandydatów startujących z list Prawa i Sprawiedliwości, natomiast w ostatnich miesiącach najczęściej Platformy Obywatelskiej), ale istotne jest to, że są to w dużej części osoby o określonych poglądach, ale po prostu nieznajdujące swoich reprezentantów na scenie politycznej. Wprowadzili część z nich zapewne, pomimo deklaracji, nie weźmie udziału w wyborach, na co może wskazywać mniejsze

zainteresowanie polityką i nieco niższa partycypacja w dotychczasowych wyborach, jednak pozostali najprawdopodobniej zasilą elektorat jakiegoś ugrupowania liberalnego, centrowego lub lewicowego (być może aktualnego w danej chwili lidera opozycji), a mniej prawdopodobne wydaje się, że zagłosują na listy partii rządzącej. Przemawiają za tym także deklaracje dotyczące udziału w protestach przeciwko polityce Prawa i Sprawiedliwości oraz poparcia dla nich³.

Opracowała

Barbara Badora

³ Por. komunikat CBOS „Kto nie lubi «dobrej zmiany»”, wrzesień 2017 (oprac. B. Roguska).